

Projekt WASTEWISE

Rekomendacje

opracowane przez
AAEL & CoPE

WASTEWISE

Wprowadzenie

Na podstawie Analizy porównawczej systemów gospodarowania odpadami w Słowacji i na Sycylii: wyzwania, podejścia i wdrażanie polityk UE ([link](#)), przeprowadzonej w ramach projektu Erasmus+ KA210-VET Waste Wise: Enhancing Governance for Sustainable Waste Management (nr 2024-2-SK01-KA210-VET-000260945), organizacje partnerskie opracowały szereg rekomendacji mających na celu poprawę efektywności, zrównoważenia i jakości zarządzania systemami gospodarowania odpadami w regionach uczestniczących.

Badanie porównawcze obejmowało ocenę – opartą na kwestionariuszach – zachowań i poziomu wiedzy pracowników administracji oraz przedstawicieli zaangażowanych we wdrażanie krajowych i unijnych przepisów dotyczących odpadów. Wyniki wskazują, że choć świadomość celów środowiskowych jest ogólnie wysoka, to zrozumienie szczegółowych ram prawnych i ich praktycznego zastosowania pozostaje ograniczone. To spostrzeżenie stanowi podstawę wielu poniższych rekomendacji, szczególnie tych dotyczących poprawy zarządzania, zdolności administracyjnych i szkolenia zawodowego.

Wzmocnienie zarządzania, koordynacji i spójności polityk

Skuteczne gospodarowanie odpadami wymaga spójnego zarządzania na wszystkich poziomach administracyjnych. Na Słowacji odpowiedzialności są stosunkowo scentralizowane, co prowadzi do nierównych wyników między gminami. Na Sycylii natomiast rozfragmentowane struktury zarządcze oraz niespójna koordynacja pomiędzy instytucjami regionalnymi i lokalnymi często utrudniają realizację unijnych celów dotyczących odpadów.

Wyniki ankiet potwierdzają, że wielu lokalnych i regionalnych urzędników nie ma jasnego zrozumienia swoich kompetencji i obowiązków wynikających z przepisów krajowych i unijnych, co prowadzi do opóźnień w planowaniu, sprawozdawczości i egzekwowaniu regulacji. Aby sprostać tym wyzwaniom, oba regiony powinny przyjąć zintegrowany model zarządzania, zgodny z unijną dyrektywą ramową w sprawie odpadów (Dyrektywa 2008/98/WE, zmieniona Dyrektywą (UE) 2018/851).

Utworzenie międzyinstytucjonalnych platform koordynacyjnych oraz regionalnego obserwatorium odpadów mogłoby poprawić komunikację, monitoring i zgodność z przepisami. Spójne szkolenia dla urzędników publicznych powinny uzupełnić te reformy, zapewniając skuteczne wdrażanie celów politycznych w praktyce.

Modernizacja infrastruktury i zwiększenie mocy przetwarzania

Przejście do gospodarki o obiegu zamkniętym zależy od dostępności odpowiednich mocy przetwórczych oraz nowoczesnej infrastruktury. Obydwa regiony wykazują braki ograniczające poziom recyklingu i utrwalające zależność od składowisk.

Słowacja powinna skupić się na poprawie systemów zbiórki odpadów na obszarach wiejskich i rozwijaniu kompostowni, natomiast Sycylia powinna ukończyć swoją sieć instalacji do kompostowania i fermentacji beztlenowej. Instrumenty UE, takie jak Fundusz Spójności, LIFE czy KPO (PNRR), powinny być wykorzystywane strategicznie, aby osiągnąć cel UE na 2035 r. dotyczący składowania (maksymalnie 10% odpadów komunalnych). Zintegrowane regionalne plany inwestycyjne zwiększyłyby spójność i trwałość polityk.

Inwestowanie w edukację, świadomość i zaangażowanie społeczne

Udział społeczeństwa pozostaje kluczowym czynnikiem osiągnięcia celów UE. Rządy i samorządy powinny intensyfikować kampanie edukacji ekologicznej, włączając waste literacy oraz zasady gospodarki o obiegu zamkniętym do programów szkolnych i szkoleń zawodowych. Inicjatywy społeczne, takie jak szkoły Zero Waste, repair cafés czy lokalne systemy nagradzania, mogą skutecznie zmieniać zachowania i wzmacniać zaangażowanie obywateli.

Udoskonalenie zarządzania danymi, monitoringu i transparentności

Dokładne dane są niezbędne dla dobrego zarządzania.

Słowacki system ISOH oraz włoskie systemy MUD/RENTRI powinny stać się interoperacyjne i zgodne ze standardami sprawozdawczymi UE.

Wprowadzenie cyfrowych narzędzi śledzenia – takich jak mapowanie odpadów w systemach GIS czy systemy zbiórki oparte na kodach QR – zwiększyłyby przejrzystość i ułatwiło ocenę postępów w realizacji celów UE.

Przyspieszenie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym

Gospodarka odpadami musi ewoluować w stronę szerszych ram gospodarki o obiegu zamkniętym. Słowacka Roadmapa Gospodarki o Obiegu Zamkniętym (2022) oraz Regionalny Plan Gospodarki Odpadami Sycylii (2024) powinny zostać urzeczywistnione poprzez projekty pilotażowe w kluczowych sektorach (budownictwo, odpady spożywcze, plastik). Udział w inicjatywach UE, takich jak Circular Cities and Regions Initiative (CCRI), może przyspieszyć innowacje i sprzyjać wymianie doświadczeń między regionami.

Wprowadzenie bodźców ekonomicznych i narzędzi wspierających zapobieganie i ponowne użycie

Gospodarka o obiegu zamkniętym wymaga nie tylko odzysku, lecz także zapobiegania powstawaniu odpadów: redukcji, projektowania, naprawy i ponownego użycia. Analiza OECD dla Włoch podkreśla potencjał narzędzi fiskalnych w tym obszarze. Należy promować modele ekonomii współdzielonej, centra napraw i ponownego użycia, zachęty dla firm stosujących opakowania wielokrotnego użytku oraz systemy kaucyjne. Istotne jest również uwzględnienie wymiaru społecznego i sprawiedliwości – narzędzia te muszą być dostępne także dla osób w trudniejszej sytuacji oraz mniejszości.

Zapewnienie samowystarczalności terytorialnej i równomiernej infrastruktury, ograniczając nierówności regionalne

Na Słowacji istnieją obszary, gdzie ponad 50% odpadów komunalnych trafia wciąż na składowiska, a we Włoszech utrzymują się znaczące różnice między regionami zarówno w poziomie selektywnej zbiórki, jak i dostępności infrastruktury. Polityki powinny wspierać krajowe i regionalne plany zapewniające wystarczającą infrastrukturę oraz jednolite minimalne standardy, tak aby żaden obszar nie stawał się „niewidoczny” w łańcuchu gospodarowania odpadami.

Skuteczne przeciwdziałanie działalności nielegalnej i nieuczciwemu gospodarowaniu odpadami

We Włoszech dobrze znana jest obecność tzw. ecomafii, negatywnie wpływającej na cały sektor. Na Słowacji – jak w wielu innych krajach – konieczne jest wzmocnienie kontroli, inspekcji środowiskowych, przejrzystości oraz sankcji, by przeciwdziałać nielegalnemu porzucaniu odpadów, nielegalnemu obrotowi i „ukrywaniu” krytycznych etapów zarządzania. Na poziomie komunikacji i narracji należy podkreślać, że prawo do zdrowego środowiska jest również prawem społecznym i kwestią sprawiedliwości, a nie jedynie „zagadnieniem środowiskowym”.

Rozwijanie kompetencji i wspieranie współpracy międzynarodowej

Wyniki ankiet wykazały wyraźną potrzebę wzmocnienia kompetencji wśród urzędników publicznych, szczególnie w zakresie rozumienia i stosowania przepisów UE dotyczących odpadów. Programy szkoleniowe powinny koncentrować się na interpretacji ram prawnych, sprawozdawczości danych oraz koordynacji interesariuszy.

Współpraca międzynarodowa w ramach Erasmus+, Horizon Europe i Interreg powinna zostać rozszerzona, aby ułatwić wymianę doświadczeń i transfer dobrych praktyk między regionami o podobnych wyzwaniach administracyjnych i społeczno-ekonomicznych. Podejście oparte na dowodach gwarantuje, że reformy są nie tylko dobrze zaprojektowane, lecz także skutecznie wdrażane, przy szerokim wsparciu instytucjonalnym.

Wprowadzenie inteligentnych instrumentów ekonomicznych i regulacyjnych

Oba kraje powinny rozszerzyć systemy Pay-As-You-Throw (PAYT) i zwiększyć opłaty za składowanie, aby promować zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling. Wzmocnienie rozszerzonej odpowiedzialności producenta (EPR), zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/852, zachęci producentów do integrowania zasad ekoprojektowania i ponownego użycia. Utworzenie funduszy na zieloną transformację mogłoby wesprzeć małe i średnie przedsiębiorstwa w przyjmowaniu modeli cyrkularnych i stymulować innowacje.

Wnioski

Aby osiągnąć cele Europejskiego Zielonego Ładu, Planu Działań na rzecz Gospodarki o Obiegu Zamkniętym oraz strategii Zero Pollution, zarówno Słowacja, jak i Sycylia muszą wyjść poza formalną zgodność z przepisami i przyjąć zintegrowane, oparte na wiedzy podejście do zarządzania. Poprawiając zdolności administracyjne, inwestując w infrastrukturę, angażując obywateli i wdrażając zasady gospodarki cyrkularnej, oba regiony mogą stać się modelami zrównoważonego gospodarowania odpadami oraz regionalnej współpracy w ramach Unii Europejskiej.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Masz pytania?

✉ bohatova.zuzana@gmail.com

🌐 www.wastewise.sk

📷 Wastewise2025

Skontaktuj
się z nami!

